

Η Πολιτιστική κληρονομιά στο Σχέδιο Ανάν

ΑΥΤΟ που προκύπτει είναι ότι, έστω και αν αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία βρίσκονται βάσει των χαρτών Ανάν, είτε στο ελληνικό συστατικό κρατίδιο είτε στο τουρκοκυπριακό τον έλεγχο θα εξασκεί η Κεντρική κυβέρνηση. Βάσει του χάρτη που εισηγείται το σχέδιο Ανάν μόνο οι αρχαιολογικοί χώροι των Σόλων και Βουνίου μένουν στο ελληνοκυπριακό κρατίδιο, ενώ στο τουρκοκυπριακό κρατίδιο μένουν τα σημαντικότερα μνημεία όπως η Σαλαμίνα, Εγκώμη, η εντός των τειχών Αμμόχωστος η οποία είναι γεμάτη με μνημεία κυρίως με γοτθικούς ναούς, τα κάστρα Καντάρας, Βουφαβέντο και Αγίου Ιλαρίωνα, οι εκκλησίες της Κανακαρίας, Λυθράγκωμης και Αγίου Χριστοφόρου στην Κυθρέα, το Πέλαπαις, η περιοχή Τούμπα στην περιοχή Μόρφου όπου διεξάγονταν προ της ει-

σβολής ανασκαφές με ευρήματα της ύστερης εποχής του χαλκού, η Βασιλική της Αγίας Τριάδας στη Γιαλούσα, η παλιохριστιανική εκκλησία του Αγίου Θέρισσου.

Δηλαδή, σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που καθορίζει το σχέδιο Ανάν καμιά νομική ευθύνη για συντήρηση και προβολή των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, της διεξαγωγής ανασκαφών δεν θα έχουν τα συστατικά κρατίδια αλλά η Κεντρική Κυβέρνηση κάτι που προϋποθέτει ότι θα υπάρχει ένα κοινό Τμήμα Αρχαιοτήτων με Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους που θα έχει την ευθύνη υλοποίησης των αποφάσεων της Κεντρικής κυβέρνησης. Η κεντρική κυβέρνηση θα έχει την ευθύνη για τη συντήρηση και την προβολή των αρχαιολογικών μνημείων και χώρων, καθώς και για τη διεξαγωγή ανασκαφών. Προ-

φανώς θα συσταθεί ένα κοινό Τμήμα Αρχαιοτήτων με τη συμμετοχή Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, το οποίο θα έχει την ευθύνη υλοποίησης των αποφάσεων της κεντρικής κυβέρνησης.

Θρησκευτικοί τόποι

Παράλληλα, η περιουσία της Εκκλησίας της Κύπρου δεν πρόκειται να επηρεαστεί από καμιά εδαφική αναπροσαρμογή, σε περίπτωση λύσης του Κυπριακού και ως εκ τούτου, όλοι οι ναοί, τα μοναστήρια, τα τζαμιά και γενικά τα θρησκευτικά μνημεία, θα περιέλθουν και πάλιν στην κατοχή των ιδιοκτητών τους.

Όπως προβλέπει το Σχέδιο Ανάν, οι Εκκλησίες και το Εγκάθ θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα, χωρίς εξαίρεση και εντός τριών ετών που θα τεθεί σε ισχύ η Ιδρυτική Συμφωνία, στην αποκατάσταση οποιασδήποτε επηρεασθείσης περιουσίας τους ανήκε και είχε χρήση θρησκευτικού τόπου το 1963 ή το 1974. Δηλαδή, όλοι οι τόποι λατρείας, θα τυγχάνουν διαχείρισης από τους νόμιμους ιδιοκτήτες τους, δηλαδή την Εκκλησία της Κύπρου και το Ίδρυμα Εβκάφ, ανεξαρτήτως αν θα βρίσκονται σε περιοχή υπό ελληνοκυπριακή ή τουρκοκυπριακή διοίκηση. Σε περίπτωση λύσης, διαχειριστής όλων των ιερών ορθόδοξων ναών που θα βρίσκονται σε περιοχή που θα τελεί υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση, θα είναι η Εκκλησία της Κύπρου, ενώ όλων των θρησκευτικών μνημείων των Τουρκοκυπρίων στην ελληνοκυπριακή περιοχή, θα είναι το Εβκάφ.

Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο θα επιστρέψουν στις εκκλησίες και αποκατασταθούν έργα τέχνης που είχαν κλαπεί και πωληθεί από τους Τούρκους στο εξωτερικό και επαναπατρίστηκαν με ενέργειες της Εκκλησίας και της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως μερικά από τα ψηφιστά της Κανακαριάς και του Αντιφωνητή που

βρίσκονται στο Βυζαντινό Μουσείο της Λευκωσίας.

Να σημειώσουμε ακόμα ότι εκατοντάδες εκκλησιαστικοί θησαυροί από κατεχόμενες εκκλησίες βρίσκονται στο Αρχηγείο Αστυνομίας της Βαυαρίας που βρέθηκαν στο διαμέρισμα του Τούρκου αρχαιοκάπηλου Ντικμέν μετά την επιχείρηση σύλληψής του από την γερμανική Αστυνομία το 1997 στο Μόναχο. Αυτοί περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων εικόνες, τοιχογραφίες, μωσαϊκά, αρχαία αγγεία και άλλα εκκλησιαστικά σκεύη, που ανήκουν σε κατεχόμενους σήμερα ιερούς ναούς και ιερές μονές, όπως είναι ο Άγιος Νικόλαος Αμμοχώστου, Άγιος Ιωάννης Αμμοχώστου, Αγία Σοφία Αμμοχώστου, Παναγία Κανακάρια, Άγιος Θεόδωρος Καρπασίας, Άγιος Μάμας, Βισσόδα, Παναγία Περγαμινιώτισσα, Ακανθού, Κώμα του Γιαλού, Μάντρες, Άγιος Δημητριάδος, Ομορφίτα, Παναγία Καθάρων, Άγιος Γεώργιος, Τύμπου, Κυθρέα, Αντιφωνητής, διάφορα ευρήματα από τη συλλογή Χατζηπροδρόμου κ.λπ.

Ένα μεγάλο κενό

Τα πράγματα όμως δεν είναι τόσο απλά. Από τις 512 εκκλησίες που υπάρχουν στα κατεχόμενα, μόνο οι έξι δεν έχουν ξεγυμνωθεί. Ναοί μετετράπησαν σε στάβλους και αχυρώνες. Ιστορικά μοναστήρια «φιλοξενούν» τουρκικά στρατεύματα. Εικόνες και μωσαϊκά «ξηλώθηκαν» για να κοσμήσουν τα σαλόνια πλούσιων Ευρωπαίων.

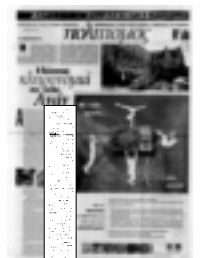
Ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Κόφι Ανάν στο σχέδιο που παρέδωσε στις κυβερνήσεις προβαίνει σε μια σειρά προβλέψεις στην προσπάθειά του, μεταξύ άλλων, να προστατεύσει τα μνημεία των πολιτισμών και των θρησκειών. Μοναστήρια μεγάλης ιστορικής αξίας θα περιέλθουν και πάλι στην κυριότητα των μητροπόλεων, είτε άμεσα λόγω της αλλαγής των συνόρων είτε έμμεσα χάρη στις δυνατότητες αποκατάστασης της περιουσίας τους που προβλέπει το σχέδιο. Ανάλογα είναι τα όσα ισχύουν και τα τουρκοκυπριακά που βρίσκονται στις περιοχές

όπου ζουν οι Ελληνοκύπριοι. Η ειδοποιός διαφορά βρίσκεται στο γεγονός ότι η Κυπριακή Δημοκρατία σεβάστηκε, αναστήλωσε και συντήρησε όλα τα τζαμιά, τα νεκροταφεία και τα κτίρια που αποτελούν μέρος της αναπόσπαστης κληρονομιάς των Οθωμανών.

Η πραγματικότητα σήμερα

Η μεγαλύτερη καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου έχει γίνει τα τελευταία 30 τριάντα χρόνια. Σε καμία άλλη περίοδο της ιστορίας της η Κύπρος δεν έχει υποστεί τόσο συστηματική λεηλασία. Από το 1974 που οι Τούρκοι εισβολείς πάτησαν το πόδι τους στην Κύπρο άρχισε να γίνεται μια προσπάθεια αφανισμού κάθε τι χριστιανικού και ελληνικού. Η καταστροφή είναι λίγο-πολύ γνωστή. Το μέγεθος όμως της καταστροφής άρχισε να γίνεται απόλυτα αντιληπτό όταν ο Ντενκτάς αποφάσισε να ανοίξει μια πύρρα στο διαχωριστικό τείχος. Η εικόνα παρουσιάζεται τραγική με τα αρχαία θέατρα, τους αρχαιολογικούς χώρους να είναι παντελώς ασυντήρητοι. Σημαντικότετοι αρχαιολογικοί χώροι όπως το θέατρο των Σόλων και της Σαλαμίνας, η Έγκωμη, ο Άγιος Επίκτητος, το Βουνί, παρουσιάζουν εικόνα κατάρρευσης. Οι φωτογραφίες που δημοσιεύουμε από τους Σόλους και τη Σαλαμίνα είναι αποκαλυπτικές της καταστροφής. Το θέατρο της Σαλαμίνας, χορταριασμένο με τις κερκίδες να έχουν υποστεί τεράστιες φθορές, ενώ σε πολύ κακή κατάσταση φαίνεται να είναι και τα ψηφιδωτά. Ένα μεγάλο μέρος από το ψηφιδωτό που παρουσιάζει τον Ευρώτα έχει αφαιρεθεί ενώ το υπόλοιπο είναι σε άθλια κατάσταση. Στους Σόλους, η κατάσταση του θεάτρου μπορεί να είναι καλύτερη από αυτό της Σαλαμίνας, τα ψηφιδωτά όμως έχουν υποστεί ζημιές ανεπανόρθωτες. Το φημισμένο ψηφιδωτό του Κύκνου είναι απόδειξη αυτής της καταστροφής.

► Συνεχιά στην επόμενη σελίδα

ΜΕ ΤΗΝ
ΜΑΡΙΝΑ ΣΙΖΑ

Τον έλεγχο των αρχαιοτήτων σε περίπτωση επίλυσης του κυπριακού προβλήματος σύμφωνα με το σχέδιο Ανάν, θα έχει το Κοινό Κράτος. Το άρθρο 12 που αναφέρεται στις Αρμοδιότητες και Λειτουργίες του Κοινού Κράτους, αναφέρει σαφώς ότι η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση θα ασκεί κυρίαρχα τις νομοθετικές και εκτελεστικές αρμοδιότητες σε μια σειρά από τομείς μεταξύ των οποίων στις Αρχαιότητες και την Πνευματική Περιουσία. Οι υπο-

χρεώσεις της Ηνωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, εξηγεί, όπως απορρέουν από διεθνείς συνθήκες θα εφαρμόζονται από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση ή την αρχή του συνιστώντος κράτος στο οποίο αφορά η σχετική συνθήκη. Παράλληλα, η περιουσία της Εκκλησίας της Κύπρου δεν πρόκειται να επηρεαστεί από καμιά εδαφική αναπροσαρμογή, σε περίπτωση λύσης του Κυπριακού και ως εκ τούτου, όλοι οι ναοί, τα μοναστήρια, τα τζαμιά και γενικά τα θρησκευτικά μνημεία, θα περιέλθουν και πάλιν στην κατοχή των ιδιοκτητών τους.

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
Sunday, 29 February 2004, p. 1

